

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Dienst Justitiële Inrichtingen

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties en Projecten

Atelier Rijksbouwmeester

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

Datum 6 september 2023
Betreft Toekomst Unit 1 PI Vught en bredere visie op beladen erfgoed

Op 30 juni jl. heb ik in Vught een bijeenkomst georganiseerd met uw organisaties: het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Uitgenodigd waren verder, zoals u bekend, externe experts op het gebied van de omgang met beladen erfgoed, inclusief de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Moderator was Rob van der Laarse, hoogleraar op de Westerbork-leerstoel 'Erfgoed van de Oorlog'.

Primaire aanleiding was de vraag van DJI naar de mogelijkheden om in Unit 1 van de Penitentiare Inrichting Vught (PI Vught) nieuwe celcapaciteit te realiseren. Op dit moment is er in Nederland een bijzonder dringende vraag naar een dergelijke voorziening, waarvoor het complex in Vught de meest geschikte locatie is. Unit 1 betreft binnen dat complex echter een al 10 jaar niet meer gebruikt gebouw met een zeer beladen geschiedenis. Het is een rijksmonument, dat in de Tweede Wereldoorlog werd gebouwd door en voor de SS en op gruwelijke wijze is ingezet voor onderdrukings- en vervolgingspolitiek van de Duitse bezetter. De laatste jaren is er zowel binnen het internationale erfgoedveld als binnen het formele beleid van de Nederlandse overheid (OCW) zeer grote aandacht gegroeid voor de omgang met dergelijk beladen erfgoed.

Toen eerder dit jaar de concrete vraag over Vught ter tafel kwam, werd voor DJI en mij, en ook het RVB, duidelijk dat dit een complexe zaak is. Samen met u is toen besloten tot het organiseren van de genoemde bijeenkomst op 30 juni, vooruitlopend op voorliggend advies.

Naast de specifieke vraag van celcapaciteit in Unit 1 kwamen ook de volgende thema's kort ter tafel:

- Hoe om te gaan met beladen erfgoed bij verbouwingen en restauraties in architectuur, vormgeving.
- De noodzaak van een richtlijn/ leidraad/ afwegingskader om de eventuele aanwezigheid van herdenkings- en herinneringswaarden vooraf in beeld te krijgen bij toekomstige ingrepen, huisvestingsopgaven en dergelijke.

Deze thema's zullen in later door mij te organiseren bijeenkomsten verder aan de orde komen. In voorliggend advies concentreer ik me op de casus cellencapaciteit in Unit 1.

Toekomst Unit 1

Tijdens de bijeenkomst heb ik aangegeven, dat ik zeer hecht aan de uitkomsten van de discussie met de experts en de bespiegelingen die ik achteraf van de experts heb ontvangen. Daarnaast is er ook door moderator Rob van der Laarse een bespiegeling opgesteld die ik als zeer cruciaal document voor deze casus beschouw. Deze documenten, die ik als bijlage meezend, vormen de basis voor mijn onafhankelijke advies richting DJI en RVB.

Advies:

Het is mij duidelijk dat de strijd tegen de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit de komende jaren alleen nog maar verder zal worden opgevoerd. En dat dit onder anderen leidt tot intensivering van de huisvesting voor DJI, waarbij de strategische waarde van PI Vught alleen maar groter wordt. Ik ben me er terdege van bewust wat de urgentie is van het realiseren van extra beveiligde cellen. En dat het voor de hand liggend is dat op het terrein van de PI Vught naar mogelijkheden wordt gezocht om dit spoedig te realiseren.

- De strategische waarde van de PI Vught neemt in de komende jaren alleen maar toe. Dit vraagt om een ontwikkelgerichte en gestructureerde aanpak voor het vastgoed binnen en buiten de muren van dit complex. Vanuit dit perspectief zou er een ruimtelijke visie op het PI-terrein tot stand moeten komen die een perspectief biedt voor de aankomende ruimtelijke vragen en daarnaast rekening houdt met de historische gevoeligheden. Het is daarbij dan uiteraard in het bijzonder van belang om na te denken over hoe nieuwe functies zich verhouden tot de geschiedenis van Unit 1.
- Zo inzoomend zouden in de toekomst ook betere scenario's voor Unit 1 kunnen worden aangereikt.
- Tijdens de bijeenkomst op 30 juni *leek* een groot deel van de experts, ook die met een band met de Joodse gemeenschap en het voormalig Verzet, ondanks de nodige bedenkingen toch ruimte te zien voor het zoeken naar mogelijkheden om een beperkte vorm van tijdelijke cellulaire capaciteit te gaan reactiveren. Dat ook gezien de serieuze maatschappelijke vraag vanuit DJI.
- Na bespiegeling achteraf hebben echter de meeste experts, een *andere* conclusie getrokken, waar ik me bij aansluit: het realiseren van cellen in Unit 1 is niet gepast en/of gewenst vanuit moreel, emotioneel, historisch opzicht. Die lijn wordt gedegen onderbouwd en gevolgd door zowel de experts die specifiek een kijk hebben op beladenheid rond WOII als door de experts die vanuit een veel actueler perspectief naar de materie kijken. Ik verwijs bij dat alles ook naar het bijgevoegde verslag.
- Aan het vorige punt voeg ik mijn eigen observatie toe, dat ik mij afvraag hoe men, zelfs al zou er slechts 'tijdelijk' een deel van het complex voor dit relatief zware regime worden ingericht, een bouwkundig uitkomst voor zich ziet (met alle voorzieningen rond veiligheid en logistiek) die het erfgoed (inclusief beladenheidsaspecten) en het architectonisch-logistieke aspect van Unit 1 recht doet.
- Ik adviseer zowel DJI als het RVB om op zoek te gaan naar een alternatieve oplossing. Waarbij ik graag medewerking verleen aan het

Datum
6 september 2023

vinden van een voor deze opgave en voor de verdere toekomst van Unit 1 bevredigende oplossing, bijvoorbeeld met toch een andere locatie op het PI-terrein.

- De suggesties voor een ander gebruik van Unit 1 die tijdens de bijeenkomst op 30 juni -en in de nagezonden bespiegelingen- naar voren werden gebracht, zullen in een nieuw traject aangepakt dienen te worden.

Wellicht ten overvloede wil ik nogmaals benadrukken dat ik mij zeer bewust ben van de urgentie voor het realiseren van extra beveiligde cellen op het terrein van de PI Vught.

Ook realiseer ik me, dat ik met dit advies uw proces niet gemakkelijker maak. Derhalve bied ik u ook aan constructief mee te helpen om te zoeken naar andere, beter passende, mogelijkheden.

Met vriendelijke groet,

Francesco Veenstra
Rijksbouwmeester
Voorzitter College van Rijksadviseurs